

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Adressater i hht vedlagte liste

Deres ref

Vår ref
200701403-/MS

Dato
20.02.2009

Høring - forslag om endring av aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd og ny bestemmelse om nattarbeid i rammeforskriften

Innledning

Vi viser til tidligere høringsbrev med høringsnotat i saken, sendt ut av Arbeids- og inkluderingsdepartementet 25. februar 2008, med høringsfrist 20. mai i fjor.

Departementet har mottatt en rekke høringsuttalelser til saken. Departementet ønsker å gjennomføre en tilleggshøring vedrørende ett forslag som ikke var fremmet i forrige høringsnotat, samt vise hvordan departementet har tenkt å utforme ny § 53 om nattarbeid i rammeforskriften slik at høringsinstansene kan se hvordan en samlet regulering knyttet til nattarbeid vil kunne se ut.

Under arbeidet med saken har departementet kommet til at det vil kunne være ønskelig å konkretisere aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd ved å ta inn i forskriftsteksten det som i dag står i veiledningen til forskriften om forståelsen av setningsdelen "Arbeidet skal planlegges slik at (...) arbeidstakerne sikres nødvendig restitusjon og hvile". Nedenfor beskrives nærmere bakgrunnen for dette og det konkrete forslaget.

På bakgrunn av at flere av høringsinstansene har stilt spørsmål ved sammenhengen mellom forslaget til ny nattarbeidsbestemmelse (ny § 53 i rammeforskriften) og aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd, vil departementet nedenfor utdype hvordan vi ser på dette.

Vi har etter høringsrunden kommet frem til enkelte endringer i forslaget til ny § 53 og

vil kort presentere forslaget slik det nå foreligger. Etter denne høringen vil departementet ta stilling til den samlede reguleringen av arbeidstidsbestemmelsene i rammeforskriften.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet ber om høringsinstansenes eventuelle kommentarer til forslagene nedenfor **innen fredag 3. april 2009**.

Vi ber høringsinstansene vurdere behovet for å innhente uttalelser fra sine etater/organisasjoner som ikke er oppført på høringslisten.

Aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd

I veiledningen til § 31 tredje ledd heter det: "Kravet om nødvendig restitusjon og hvile som nevnt i tredje ledd, innebærer blant annet at alt personell får sove uforstyrret og normalt alene". Departementet foreslår at dette tas inn slik som beskrevet i forskriftsforslaget nedenfor.

Bakgrunnen for forslaget er at det også her er behov for å tydeliggjøre bestemmelsen, som i dette tilfellet skal sikre arbeidstakerne god søvn og hvile. God søvn og hvile må anses særlig viktig ved arbeid offshore pga komprimerte arbeidsperioder og ofte krevende arbeidsforhold. Det har vært svært mye diskusjon mellom partene og myndighetene om Petroleumstilsynets tolkning av aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd mht hvordan kravet må forstås og om veiledningen til bestemmelsen. Departementet ønsker derfor å tydeliggjøre bestemmelsen og således sikre en utvikling bort fra samsoving for hele næringen.

Imidlertid legger departementet til grunn at forslaget ikke får store konsekvenser for næringen som helhet. For det første samsvarer forslaget med hvordan Petroleumstilsynet i dag tolker og håndhever bestemmelsen. For det andre har det i følge tall innhentet fra Ptil vært en klar reduksjon i omfanget av samsoving fra 2003 til 2008. Andelen som på spørreundersøkelsen i forbindelse med prosjektet "Risikonivå i norsk petroleumsvirksomhet" (RNNP) i januar – februar 2008 svarte at de nokså sjeldent/meget sjeldent eller aldri samsover, utgjør for flertallet av produksjonsinnretninger 91 %, mens andelen som nokså ofte/meget ofte eller alltid samsover utgjør 3 %. De tilsvarende tall for flyttbare innretninger er henholdsvis 79 % og 10 %. På de aller fleste produksjonsinnretningene sover arbeidstakerne normalt alene.

Den positive utviklingen har sammenheng med flere tiltak som er gjennomført i næringen. De viktigste er bedre planlegging av aktivitet over tid for å redusere aktivitetstopper, ombygging av dobbeltlugarer til enkeltlugarer, utvidelse av boligkvarter eller innleie av flotell. På flyttbare innretninger er det er imidlertid stor forskjell mellom operatør/rederiansatte og entreprenøransatte, hvor det i praksis er de entreprenøransatte som må samsove, mens de rederiansatte som jobber fast på innretningene i liten grad må samsove.

Samsoving på flyttbare innretninger er i stor grad knyttet til enkelte innretninger. For de som fortsatt ikke har tilstrekkelig boligkvarterkapasitet, vil det om nødvendig og etter en konkret vurdering kunne gi unntak fra den nye bestemmelsen, slik at de ansvarlige selskaper får en rimelig overgangsperiode til å gjennomføre nybygg eller ombygging. Unntak vil likevel ikke kunne påregnes på ubestemt tid.

Departementet legger til grunn at forskriftsforslaget om ny nattarbeidsbestemmelse i rammeforskriften § 53 materielt sett svarer til det Petroleumstilsynet i dag legger til grunn i sin fortolkning av regelverket og at næringen i stor grad opererer innenfor de rammer Petroleumstilsynet har angitt i tolkningsbrev. Det er derfor ingen grunn til tro at forslaget til ny § 53 i rammeforskriften vil medføre et generelt økt behov for samsoving.

Forslag til ny § 53 i rammeforskriften

Departementet er fortsatt av den oppfatning at det må fastsettes en mer konkret nattarbeidsregulering enn i dag. Når det gjelder bakgrunn og begrunnelse for reguleringen vises det til høringsnotatet fra februar 2008.

Når det gjelder bestemmelsens første ledd om nattarbeidsperioden foreslo departementet i høringsnotatet 25. februar i fjor at den fastsettes til mellom kl 2300 og kl 0600. Begrunnelsen var at dette åpner for å videreføre de normale skiftordningene med skiftbytter kl 1800 og kl 1900 og hhv kl 0600 og kl 0700, samt gi rom for 4 timer overtid etter kl 1900 uten nattarbeidsrestriksjoner. Høringsinstansene har ikke hatt innvendinger til forslaget. Imidlertid er det også ønskelig å legge til rette for såkalte "skjeve skift" fra kl 1200 til kl 2400, da dette helsemessig anses langt bedre enn arbeid etter kl 2400. Det foreslås dermed også å åpne for at partene ved tariffbundet bedrift kan avtale at nattarbeidsperioden fastlegges til mellom kl 0000 og 0700.

I høringsomgangen er det fremkommet flere merknader til det konkrete forskriftsforslaget vedrørende adgangen til nattarbeid. Arbeidstakersiden har vært særlig opptatt av at en mer konkret regulering av adgangen til nattarbeid også bør følges opp med en mer konkret regulering av samsoving. Det vises til det som sies over om dette.

Arbeidsgiversiden har påpekt at dersom nattarbeidsreguleringen blir gjennomført, må forskriftsordlyden være forutsigbar slik at en unngår tolkningsuttalelser fra sak til sak. Det er pekt på at forskriftsforslaget andre ledd er for funksjonsrettet og at det må presiseres på flere punkter. Departementet er enig i dette og har konkretisert bestemmelsen slik forslaget nedenfor viser, slik at det ikke skal være tvil om at det er tillatt å holde den løpende driften i gang om natten, samt nødvendige støttefunksjoner til denne. Dette tydeliggjør også at det er arbeid som ikke må gjennomføres umiddelbart for å opprettholde funksjoner, som det er ønskelig å begrense om natten.

Merknadene til andre ledd, som skal inngå i veiledningen til rammeforskriften, er også utdypet.

Arbeidsgiversiden fremholder også at delvis nedstengt drift må gi grunnlag for nattarbeid på linje med situasjoner hvor driften på innretningen er helt stengt. Departementet ønsker ikke å fremme et slikt forslag. Etter vår oppfatning vil en slik hjemmel kunne åpne for stor utstrekning av vedlikeholdsarbeid og modifikasjoner om natten som det nettopp er ønskelig å begrense. Risikoen for å påbegynne arbeid på feil, ikke nedstengt system kan dessuten øke om natten.

I forhold til medvirkningsbestemmelsen i tredje ledd har begge parter hatt innvendinger. Arbeidstakersiden har i høringsrunden hevdet at det ikke er tilstrekkelig at arbeidsgiver kun skal *drøfte* nødvendigheten av nattarbeid med de tillitsvalgte, men mener at det er nødvendig at det inngås avtale om dette mellom de tillitsvalgte og arbeidsgiver før iverksetting. Dersom de ikke kommer til enighet, foreslås at Petroleumstilsynet må avgjøre om det er behov for nattarbeid.

Departementet mener at adgangen til nattarbeid ikke kan bero på enighet og avtale mellom partene. Det er operatøren som må vurdere om det skal gjennomføres nattarbeid ut fra de vilkår og rammer som settes i regelverket og ut fra operatørens ansvar for en forsvarlig HMS-situasjon. Det er heller ikke Petroleumstilsynet eller andre myndigheter som i utgangspunktet skal gjøre denne vurderingen, da ansvaret for HMS skyves over på myndighetene. Det vil i mange tilfeller kunne oppstå mer akutte situasjoner hvor nattarbeid er nødvendig. Det vil ikke være mulig eller forsvarlig i disse tilfellene å måtte avvente inngåelse av avtaler med arbeidstakernes tillitsvalgte eller Ptils avgjørelse før nattarbeid kan gjennomføres. Departementet vil derfor ikke fremme et slikt forslag.

Arbeidsgiversiden har påpekt at det i mange sammenhenger vil være vanskelig eller umulig å få drøftet nattarbeid med de tillitsvalgte, særlig med leverandøransattes tillitsvalgte som regelmessig ikke vil være til stede på innretningen. Det påpekes imidlertid at i de fleste tilfeller drøftes nødvendigheten av nattarbeid med vernetjenesten eller felt-AMU på innretningen. Arbeidsgiversiden foreslår derfor at det eksplisitt åpnes for dette i bestemmelsen og at drøftingsplikten begrenses til de tilfellene det er praktisk mulig.

Både i veiledningen til rammeforskriften § 6 og i forarbeidene til arbeidsmiljøloven (Ot.prp. nr. 49 (2004-2005) pkt 9.4.6 (side 121), er det presisert at begrepet "tillitsvalgt" også kan være andre valgte representanter for arbeidstakere som ikke er fagforeningstillitsvalgte. Drøfting med vernetjenesten vil også kunne tilfredsstillende drøftingskravet, dersom vernetjenesten har til oppgave å ivareta den aktuelle arbeidstakergruppens interesser. Departementet legger til grunn at nødvendigheten av nattarbeid drøftes med de tillitsvalgte forut for at en skiftordning med nattarbeid iverksettes. Dersom skiftordningen benyttes over lengre tid, er drøftingsplikten i

arbeidsmiljøloven forstått slik at nødvendigheten av nattarbeid skal drøftes med de tillitsvalgte med passende mellomrom, for en vurdering av om slikt arbeid fortsatt er nødvendig. Dette slås fast i Ot. prp. nr. 41 (1975-76) i merknadene til § 42 om nattarbeid (side 60). Typetilfeller av mer ad-hoc oppståtte behov for nattarbeid bør også drøftes med de tillitsvalgte med passende mellomrom. For øvrig vil nødvendigheten av mer akutt oppståtte behov for nattarbeid kunne drøftes med vernetjenesten på innretningen dersom det ikke er andre tillitsvalgte til stede. Ut fra dette vil det ikke være nødvendig å endre regelen slik arbeidsgiversiden har foreslått. Veiledningen til bestemmelsen presiseres nærmere på dette punktet.

Bestemmelsen i forslaget til § 53 fjerde ledd som gjelder begrensninger i arbeidstiden om natten dersom arbeidet innebærer særlig risiko eller betydelige fysiske eller psykiske belastninger, er tatt inn for gjennomføring av Arbeidstidsdirektivet. Bestemmelsen får ingen betydning for den alminnelige arbeidstiden, men er en begrensning i varigheten av nattarbeid i helt spesielle situasjoner. Bestemmelsen vil ikke være til hinder for at arbeidstakerne i utgangspunktet har en alminnelig arbeidstid på 12 timer, men dersom arbeidet er særlig risikofyllt eller innebærer betydelige fysiske eller psykiske belastninger, skal det ikke arbeides mer enn 8 timer. Direktivet åpner for at bestemmelsen kan fravikes dersom arbeidstakerne sikres kompensierende hvile eller annet passende vern. Det vises for øvrig til omtalen av denne bestemmelsen i høringsbrevet fra februar 2008.

Krav om helsekontroll av arbeidstakere på sokkelen generelt følger av aktivitetsforskriften § 4. Etter en ny gjennomgang, vurderes denne bestemmelsen også å dekke kravene vedrørende helsekontroll i arbeidstidsdirektivet artikkel 9. Kravet tas derfor ut av forslaget til ny bestemmelse om nattarbeid i rammeforskriften § 53.

Flere av arbeidstakerorganisasjonene er uenige i at nattarbeidsbestemmelsen ikke skal gjelde for arbeidstakere i ledende eller særlig uavhengige stillinger, slik som foreslått i unntaksbestemmelsen i § 53 A i høringsforslaget. Arbeidsgiversiden er enig i unntaket som er foreslått. Ptil påpeker at dagens nattarbeidsregulering på sokkelen ikke skiller mellom ulike arbeidstakergrupper, og gjelder dermed også arbeidstakere med ledende eller særlig uavhengig stilling. Ptil påpeker at disse arbeidstakerne ofte har særlig sikkerhetskritiske oppgaver og funksjoner. Det vil derfor være uheldig å åpne for økt bruk av nattarbeid for disse gruppene. Departementet enig i dette og vil påpeke at det ikke har vært meningen å endre gjeldende situasjon på dette punktet. Departementet fremmer derfor ikke forslag om at arbeidstakere i ledende eller særlig uavhengig stilling skal unntas fra nattarbeidsreglene.

Forholdet mellom rammeforskriften § 53 og aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd

Arbeidsgiversiden og enkelte andre høringsinstanser har også fremhevet at dersom nattarbeidsreguleringen blir gjennomført, må det skje en avklaring i forhold til bestemmelsene i aktivitetsforskriften § 31. Også andre av høringsinstansene har pekt på dette.

Bakgrunnen for at aktivitetsforskriften § 31 tredje ledd ikke ble foreslått endret samtidig med at det ble fremmet forslag om en ny, konkret nattarbeidsbestemmelse i rammeforskriften, er at bestemmelsen i aktivitetsforskriften direkte gjelder planlegging av arbeidet på dag og natt. I tillegg til å ha en bestemmelse som angir når det er tillatt å arbeide om natten, er det ønskelig å opprettholde bestemmelsen som stiller krav til at arbeidet skal planlegges slik at mest mulig av arbeidet skal utføres på dagtid og minst mulig på natten, selv om arbeidet ligger innenfor rammene av § 53. Dette gir grunnlag for at myndighetene kan etterspørre om det er vurdert å overføre arbeid som utføres om natten til dagtid og dermed en utvikling i retning av mest mulig arbeid på dagtid. Departementet ser likevel ikke for seg at bestemmelsen skal være et selvstendig grunnlag for håndheving av begrensning av nattarbeid, dersom arbeidet faktisk ligger innenfor rammeforskriftens nattarbeidsbestemmelse. Eventuelle vedtak med grunnlag i aktivitetsforskriften § 31 vil således eventuelt være av mer overordnet karakter, knyttet til den alminnelige organisering og planlegging av virksomheten.

Forskriftsforslag:

Rammeforskriften § 53 Nattarbeid

Arbeid mellom kl 2300 og kl 0600 er nattarbeid. Arbeidsgiver og arbeidstakers tillitsvalgte ved virksomhet som er bundet av tariffavtale kan skriftlig fastsette at arbeid mellom kl 0000 og kl 0700 er nattarbeid.

Nattarbeid er tillatt når:

- a) det er nødvendig for å opprettholde produksjonen eller arbeidet gjelder aktiviteter direkte knyttet til bore- og brønnoperasjoner, herunder nødvendige støttefunksjoner,*
- b) helse-, miljø- og sikkerhetsrisikoen reduseres dersom arbeidet utføres om natten eller*
- c) driften på innretningen er stengt og arbeidet ikke innebærer en særlig risiko.*

Arbeidsgiver skal drøfte nødvendigheten av nattarbeid med arbeidstakers tillitsvalgte før det iverksettes.

Arbeidstiden for arbeidstaker som arbeider mer enn tre timer om natten skal ikke overstige åtte timer i løpet av 24 timer dersom arbeidet innebærer en særlig risiko eller betydelige fysiske eller psykiske belastninger. Arbeidsgiver og arbeidstakers tillitsvalgte ved virksomheter som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale at bestemmelsene i første punktum skal fravikes. Arbeidstakerne skal i så fall sikres tilsvarende kompensierende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.

Merknader til bestemmelsen:

Første ledd

Adgangen til å inngå avtale om at arbeid mellom kl 0000 og 0700 er nattarbeid, legger til rette for såkalte "skjeve skift" mellom kl 1200 og 2400. Slike skift anses helsemessig mer ønskelig enn arbeid om natten.

Andre ledd

Arbeid som er "nødvendig for å opprettholde produksjonen" etter bokstav a) omfatter også driften av transportsystemer i tilknytning til produksjonen. Støttefunksjoner kan være maritime operasjoner som er nødvendige for å sikre innretningen, nødvendige løfteoperasjoner og forpleiningstjenester, og reparasjon av utstyr som er nødvendig for å gjenopprette driften og som kan gjennomføres umiddelbart med tilgjengelig utstyr og personell.

Risikoreduksjonen etter bokstav b) må vurderes ut fra en enkeltvis og samlet vurdering i forhold til den enkelte arbeidstakers sikkerhet og helse og i forhold til storulykkesrisiko. Arbeid som faller inn under denne bestemmelsen kan være vedlikeholdsaktiviteter som er nødvendige for å gjenopprette fysiske barrierer eller HMS-kritiske funksjoner, jf. aktivitetsforskriften § 43 om klassifisering. Det kan videre dreie seg om arbeid som vil innebære en økt risiko hvis det skal avsluttes for natten fordi det etterlater innretningen i en tilstand som kan medføre økt risiko. Eller det kan dreie seg om utnyttelse av et værvindu til særlige og tidsavgrensede aktiviteter.

At "driften på innretningen er stengt" etter bokstav c) innebærer at det ikke er produksjon eller foregår bore- eller brønnoperasjoner, for eksempel ved revisjonsstans.

Tredje ledd

Tilsvarende dagens § 10-11 tredje ledd i arbeidsmiljøloven som foreslås å gjøres tilsvarende gjeldende også her. Begrepet "arbeidstakers tillitsvalgte" omfatter ikke bare fagforeningstillitsvalgte. Det kan også være vernetjenesten. Det vises til veiledningen til rammeforskriften § 6 om begrepet, som igjen viser til arbeidsmiljøloven på dette punktet.

Fjerde ledd

Tilsvarende arbeidsmiljøloven § 10-11 sjette og åttende ledd og er i dag er unntatt fra rammeforskriften. Bestemmelsen er nødvendig pga Arbeidstidsdirektivet. For vurderingen av hva som kan sies å være særlig risikofylt arbeid eller innebære betydelige fysiske eller psykiske belastninger, må det tas utgangspunkt i at nattarbeid generelt er belastende og at arbeidet som utføres på sokkelen ikke er risikofritt.

Aktivitetsforskriften § 31 Tilrettelegging av arbeid

Tredje ledd foreslås endret til:

Arbeidet skal planlegges slik at mest mulig arbeid blir utført på dagtid og slik at arbeidstakerne sikres nødvendig restitusjon og hvile, *herunder at de får sove uforstyrret og normalt alene.*

Merknad til bestemmelsen:

Kravet om at "mest mulig arbeid blir utført på dagtid" som nevnt i tredje ledd, gjelder planlegging av aktiviteter på natt og dag. Arbeid om natten kan skje i den utstrekning dette er tillatt etter rammeforskriften § 53. Kravet i aktivitetsforskriften § 31 retter seg mot den alminnelige organisering og planlegging av virksomheten og innebærer at virksomhetene må vurdere hvorvidt det er mulig å planlegge at aktivitet som lovlig kan utføres på natten overføres til dagtid.

At arbeidstaker skal sove "normalt alene" som nevnt i tredje ledd innebærer at arbeidstakerne ved all planlagt aktivitet om bord bør ha lugaren alene når de skal sove. I særlige tilfeller kan to arbeidstakere på samme skift innkvarteres på samme dobbeltlugar (samsove). Det bør sikres at belastningen ved eventuell samsoving fordeles jevnt mellom arbeidstakerne på innretningen uavhengig av ansettelsesforhold, og at det tas hensyn til den enkeltes totale belastning. Det vises også til rammeforskriften § 6 om tilrettelegging for arbeidstakermedvirkning.

Med hilsen

Ragnhild Nordaas (e.f.)
avdelingsdirektør

Mona Sandersen
Seniorrådgiver

Vedlegg